

Mei 2011

Reactie PMG op conceptbestuursakkoord

Naar een nieuw bestuursakkoord Rijk – decentrale overheden

Op 21 april is een concept bestuursakkoord – ofwel onderhandelaarsakkoord – gesloten tussen VNG, IPO, UvW en Rijk voor de periode 2011-2015. In de maand mei organiseert het VNG nog een drietal informatiebijeenkomsten over het akkoord. Op 8 juni volgt formele besluitvorming tijdens de ALV van de VNG. In dit memo geeft het Platform Middelgrote Gemeenten (PMG) een reactie, die voortbouwt op de eerdere inbreng van het PMG richting VNG en het Rijk¹.

Rijk en lokale overheden staan voor forse opgaven; wederzijdse betrokkenheid en aanspreekbaarheid onmisbaar

Het Rijk en de decentrale overheden staan aan het begin van een ingrijpende herijking van de bestuurlijke en financiële verhoudingen. Taken over een breed terrein worden overgeheveld, met een totaal budgettair beslag van circa € 8,5 miljard. In deze omvang in één bestuursperiode is dat nog niet eerder gebeurd. Van decentrale overheden wordt veel gevraagd om deze nieuwe taken in een relatief korte tijd op zich te gaan nemen, in een context van financiële taakstellingen van het Rijk en bezuinigingen op lokaal niveau. Ook voor het Rijk hangt hier veel van af. In het concept bestuursakkoord doet het Rijk een aantal betekenisvolle financiële handreikingen², maar dit doet relatief weinig af aan de forse opgaven voor decentrale overheden. Zij zullen extra taken moeten gaan uitvoeren met financiële taakstellingen van het rijk, naast lokale financiële taakstellingen. Daarbij geldt dat middelgrote gemeenten als het om bedrijfsvoering gaat al de nodige bezuinigingen hebben doorgevoerd, waaronder op de personeelskosten. Verdere bezuinigingen gaan dan onvermijdelijk ook ten koste van beleid. Het PMG maakt zich wat dit betreft het meest bezorgd over de (financiële) consequenties van de Wet werken naar vermogen (WWNV), met name de effecten op de WSW. Daarnaast is nog niet

¹ Een bundeling daarvan is te vinden in het jubileumboek: "Middelgroot in een nieuw krachtenveld; Platform Middelgrote Gemeenten, 2000 – 2010", te verkrijgen via het platform en te vinden op www.middelgrotegemeenten.nl. Daar is ook het eind januari 2011 uitgebrachte vlugschrift van het PMG over decentralisatie, gemeentelijke samenwerking en differentiatie te vinden.

² Wet Werken naar Vermogen jaar later ingevoerd, verdergaande ontschotting van middelen, tegemoetkomingen in uitvoerings- en transitiekosten, Wsw-herstructureringsfonds, geen taakstelling vooraf rond de RUD's.

duidelijk wat de precieze (financiële) consequenties zijn van het gekozen moment van herstel van de normeringsystematiek van het gemeentefonds.

De forse opgaven kunnen alleen worden waargemaakt in gezamenlijke en wederzijdse betrokkenheid en aanspreekbaarheid tussen Rijk en decentrale overheden. Het PMG vindt dit dan ook belangrijke randvoorwaarden voor het uitvoeren van de vastgelegde afspraken. Het concept bestuursakkoord heeft daar aandacht voor, maar in de doorvertaling naar deelakkoorden op afzonderlijke terreinen en bij de daadwerkelijke implementatie zal zich dit ook moeten gaan bewijzen.

Vermindering van financiële sturing na decentralisaties belangrijk, zowel bij specifieke uitkeringen als binnen het gemeentefonds

Bij de overheveling van taken hoort het geven van voldoende beleidsvrijheid, die ook tot uitdrukking moet komen in een 'lichtere' sturing via de bijbehorende financiële arrangementen. Een ontwikkeling die zich daarbij de laatste jaren heeft voorgedaan is de toename van uitkeringen binnen het gemeentefonds, die een aparte verdeling en verantwoording krijgen. Het gaat om de zogenaamde integratie- en decentralisatie-uitkeringen. Het PMG beoordeelt het streven van het concept bestuursakkoord om deze ontwikkeling te keren als iets positiefs. De wenselijke beweging is de stroomlijning of vermindering van specifieke uitkeringen (zoals bij de Wet Werken naar Vermogen en FES-projecten) en het zo snel mogelijk omzetten van decentralisatie- en integratie-uitkeringen naar de algemene uitkering van het gemeentefonds, zonder resterende specifieke sturing via aparte regelgeving of verantwoording. Alleen op deze manier kunnen de gemeenten hun aandacht ten volle besteden aan het effectief en efficiënt uitvoeren van bestaande en nieuwe taken en het goed bedienen van hun burgers en bedrijven. Het biedt middelgrote gemeenten de kans om hun vaardigheid om de juiste allianties te organiseren met andere gemeenten en maatschappelijke partijen verder toe te passen.

Het PMG neemt graag actief deel aan de verdere invulling van bestuurlijke inbedding en beleidsvrijheid bij decentralisaties

Het PMG is positief over de aandacht in het concept bestuursakkoord voor de bestuurlijke inbedding en beleidsvrijheid bij de decentralisaties die op handen zijn. Bij bestuurlijke inbedding hoort de aandacht voor het profiel van de verschillende bestuurslagen (hoofdstuk 2) en de actualisering van de Code interbestuurlijke verhoudingen met aandacht voor onderwerpen als het belang van vertrouwen, de uitvoerbaarheid van beleid, onderlinge betrokkenheid, inzicht in de financiële consequenties van rijksmaatregelen en de invloed van Europa (hoofdstuk 3). Het vergroten van beleidsvrijheid krijgt aandacht in de vorm van een apart hoofdstuk (4) over de noodzaak van blijvende aandacht voor de vermindering van regeldruk en interbestuurlijke verantwoording.

Het PMG wil graag betrokken zijn bij de interbestuurlijke denktank die in 2011 wordt opgericht om knelpunten in de regelgeving op te lossen en samenlopende regelingen te stroomlijnen. Ook de vormgeving van bestaande en nieuwe toezichtarrangementen hoort daar voor het PMG bij. Het platform wil graag in de denktank de eigen ervaring, kennis en het eigen karakter van middelgrote gemeenten een plaats geven. Tot dit 'eigen karakter' behoren de combinatie van ruim voldoende bestuurskracht en schaal aan de ene kant, maar tegelijkertijd veel

ruimte voor de menselijke maat, regionale identiteit en flexibiliteit aan de andere kant. De middelgrote gemeenten die lid zijn van het PMG zien zichzelf vanuit dit eigen karakter als een belangrijke schakel tussen grote en kleinere gemeenten. Deze rol wordt op regionaal niveau op veel plekken al vorm gegeven.

Inhoudelijke uitgangspunten van het PMG t.a.v. decentralisatie, differentiatie en gemeentelijke samenwerking weerspiegeld in het concept bestuursakkoord

Het PMG heeft in het voorbereidend traject naar het bestuursakkoord zijn visie op de onderwerpen decentralisatie, differentiatie en gemeentelijke samenwerking al naar voren gebracht richting het Rijk en de VNG. Daarin staan centraal de positieve grondhouding t.o.v. decentralisatie, differentiatie niet in de taken tussen gemeenten maar wel in de organisatie, middels zelf vorm gegeven intergemeentelijke samenwerking. Deze uitgangspunten zijn ook terug te vinden in het concept bestuursakkoord, vanuit de terechte veronderstelling dat gemeenten zelf de uitvoering in gezamenlijkheid zullen en moeten oppakken als dit nodig is om te zorgen voor voldoende uitvoeringskracht. De ervaring met eerdere decentralisaties leert dat gemeenten deze verantwoordelijkheid aankunnen. Middelgrote gemeenten zullen ook in de toekomst graag hun rol vervullen in het vormgeven aan bovenlokale samenwerkingsvormen bij het uitvoeren van nieuwe taken, zowel richting grotere als kleinere omliggende gemeenten. De nadruk voor het PMG ligt daarbij op het realiseren van de betere maatschappelijke effecten die worden beoogd; het resultaat telt.

Voldoende aandacht voor transitietermijnen en ondersteuning, maar nog veel nader uit te werken punten op (zeer) korte termijn

Het PMG juicht toe dat het bestuursakkoord aandacht heeft voor de proceskant van decentralisatie. Decentralisatie gaat uiteindelijk ook niet alleen over 'taak en geld', maar ook over een goed proces, dat mede het uiteindelijk succes bepaalt. Het bestuursakkoord heeft zowel aandacht voor het belang van voldoende ruime transitietermijnen, als ondersteuning in het transitieproces.

Aan de andere kant valt op dat in het bestuursakkoord relatief vaak wordt gesproken over aanvullende acties en afspraken die nog 'vóór de zomer van 2011' zouden moeten worden afgerond. Gelet op het gegeven dat voor gemeenten het definitieve akkoord op zijn vroegst pas begin juni 2011 definitief van kracht kan zijn, is de resterende tijd dan wel erg kort. Het PMG vraagt aandacht hiervoor en de mogelijkheid om een deel van deze acties en afspraken waar nodig in de maanden erna mee te nemen in de aanloop naar het stuiten van deelakkoorden op afzonderlijke beleidsterreinen.

Tot slot

Het PMG geeft in dit document zijn reactie op het concept bestuursakkoord, op basis van een ledenraadpleging. De inhoud van de reactie is in lijn met bijdragen die eerder door het platform zijn gegeven in het aanlooptraject.

Het PMG wil en kan niet in de plaats treden van de individuele leden als het gaat om besluitvorming over het bestuursakkoord, hoopt zij met deze reactie wel een beeld te geven van hoe specifiek middelgrote gemeenten daarnaar kijken.
Wij hopen dat op basis van deze reactie verdere gedachtevorming kan plaatsvinden die kan bijdragen aan een goede besluitvorming tijdens de ALV van de VNG op 8 juni.